

ימי עיון בתנ"ך תשפ"א

אחיתופל ואחר על שלוסברג

1. ואֲחִיתֹפֶל יוֹעֵץ לְמֶלֶךְ וְחוּשֵׁי הָאָרֶץ רַע הָמְלָךְ:

שמואל ב פרק טז/כג: וַעֲצַת אֲחִיתֹפֶל אֲשֶׁר יָעַץ בַּיָּמִים הָהֵם כְּאֲשֶׁר יִשְׁאַל [קרי: איש] בְּדַבֵּר הָאֱלֹהִים כֵּן כָּל עֲצַת אֲחִיתֹפֶל גַּם לְדָוִד גַּם לְאַבְשָׁלוֹם.

2. תלמוד ירושלמי מסכת סנהדרין דף נב/ב

רבי ירמיה בשם רבי שמואל בר יצחק: מגילה שמסר שמואל לדוד אמרה אחיתופל ברוח הקודש. ומה הוה אחיתופל עבד (ומה היה אחיתופל עושה)? כד הוה בר נש אזל ממלך ביה במילה הוה אמר לו איזיל עבד כן והכן, ואין לית את מהימן לי - אזל ושאל באורים ותומים (כאשר היה אדם בא לשאול ממנו עצה בדבר היה אומר לו עשה כך וכך, ואם אין אתה מאמין לי לך ושאל באורים ותומים). והוה אזל שאל ומשכח ליה כן (והיה הולך ושואל ומצא שכן הוא). הדא היא דכתיב: ועצת אחיתופל אשר יעץ בימים ההם כאשר ישאל [איש] בדבר האלוקים וגו'. איש קרי ולא כתיב לא יכלו הכתובים לקרותו איש.

3. תהילים נה

(יד) וְאַתָּה אֲנֹשׁ כְּעֶרְכִּי אֱלֹפִי וּמִיָּדְעִי:
(טו) אֲשֶׁר יַחֲדֹ נִמְתִּיק סִיד בְּבֵית אֱלֹהִים נְהַלֵּךְ בְּרָגְשׁ:

4. שמואל ב פרק כג

(ח) אֵלֶּה שְׁמוֹת הַגִּבּוֹרִים אֲשֶׁר לְדָוִד...

(לד) אֱלִיפֶלֶט בֶּן אַחֲסָבִי בֶן הַמַּעֲכָתִי אֱלִיעֶם בֶּן אֲחִיתֹפֶל הַגִּלְגָּי:

שמואל ב פרק יא

(ג) וַיִּשְׁלַח דָּוִד וַיְדַרְשׁ לְאִשָּׁה וַיֹּאמֶר הֲלוֹא זֹאת בֵּת שֶׁבַע בֵּת אֱלִיעֶם אִשְׁתִּי אוֹרֵיָה הַחַתִּי:

5. תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף קא/ב

תנו רבנן: שלשה ניבטו ולא ראו ואלו הן: נבט ואחיתופל ואיצטגניני פרעה.
נבט ראה אש שיוצאת מאמתו הוא סבר איהו מליך ולא היא ירבעם הוא דנפק מיניה. **אחיתופל ראה צרעת שזרחה לו על אמתו הוא סבר איהו מלך ולא היא - בת שבע בתו הוא דנפקא מינה.**
איצטגניני פרעה טעו ראו שמושיען של ישראל במים הוא לוקה אמר כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו והן לא ידעו שעל עסקי מי מריבה לוקה...

6. תלמוד בבלי מסכת חגיגה דף טו/ב

אשכחיה שמואל לרב יהודה דתלי בעיברא דדשא וקא בכי. (מצא שמואל את רב יהודה שנשען על בריח הדלת ובוכה). אמר ליה: שינא (כיני חיבה של שמואל לתלמידו הותיק רבי יהודה), מאי קא בכית? אמר ליה: מי זוטרא מאי דכתיב בהו ברבנן (וכי קטן הוא מה שאמרו רבנן): איה סופר איה שוקל איה סופר את המגדלים (ישעיהו לג/ח) -

איה סופר - שהיו סופרים כל אותיות שבתורה, איה שוקל - שהיו שוקלים קלין וחמורין שבתורה, איה סופר את המגדלים - שהיו שונים שלש מאות הלכות במגדל הפורח באויר. ואמר רבי אמי תלת מאה בעיי בעו (שלוש מאות בעיות שאלו) **דואג ואחיתופל** במגדל הפורח באויר (ולמרות זאת למדנו) ותנן: שלשה מלכים וארבעה הדיוטות אין להם חלק לעולם הבא, אנן (אנחנו) - מה תהוי עלן?
אמר ליה: **שינא, טינא (טיט) היתה בלבם.**

רש"י חגיגה דף טו/ב

במגדל הפורח באויר - יש מפרשים - שדורשין גובהו של למ"ד ודורשין בו כל זאת, ויש אומרים - מגדל דור הפלגה,
ולי נראה - מגדל הפתוח לאויר גרסין, והן מהלכות אהלות (כלומר: הלכות טומאה וטהרה).
טינא היתה בלבם - רשעים היו מימיהם:

7. תנא דבי אליהו רבה פרק לא

ימי עיון בתנ"ך תשפ"א

כיוצא בדבר אתה אומר **אחיתופל הגילוני** היה חכם והיה בעל תורה ובשביל גסות הרוח שהיה בו נעקר מן העוה"ז ומן העוה"ב ועליו הוא אומר (ישעיה ג) אוי לרשע רע כי גמול ידיו יעשה לו.

8. מדרש רבה במדבר פרשה יח פסוק יז

...ישיא מות עלימו (תהילים נה/טז) - א"ר אלעזר: **עצת מינות היה בהן** (בדואג ובאחיתופל). למה היו דומין? לבית שהוא מלא תבן והיה בבית חורין והיה התבן נכנס בהם. לאחר ימים התחיל אותו התבן שהיה בתוך אותן החורין יוצא ידעו הכל כי היה אותו הבית של תבן כך **דואג ואחיתופל לא היו בהן מצוות מתחילה**. **אע"פ שנעשו בני תורה היו כתחילתן** היו (תהילים נה/טז) כי רעות במגורם בקרבם.

9. שמואל ב פרק טז

(כא) וַיֹּאמֶר אַחִיתֹּפֶל אֶל אֲבִשָׁלֹם בּוֹא אֶל פִּלְגֶשֶׁי אֲבִיךָ אֲשֶׁר הֵנִיחַ לְשִׁמּוֹר הַבַּיִת וְשָׁמַע כָּל יִשְׂרָאֵל כִּי נִבְאֲשָׁתָה אֶת אֲבִיךָ וְחָזְקוּ יָדָיו כָּל אֲשֶׁר אָתָּה:
(כב) וַיְטֹו לְאַבְשָׁלֹם הָאֱהָל עַל הַגֵּג וַיָּבֹא אֲבִשָׁלֹם אֶל פִּלְגֶשֶׁי אֲבִיו לַעֲבֹד כָּל יִשְׂרָאֵל:

10. משנה מסכת אבות פרק ג

(ט) רבי חנינא בן דוסא אומר: כל שיִּירָאת חֲטָאוֹ קוֹדֶמֶת לְחֻמָּתוֹ - חֻמָּתוֹ מִתְקַיֶּמֶת. וְכָל שֶׁחֻמָּתוֹ קוֹדֶמֶת לִירָאת חֲטָאוֹ - אֵין חֻמָּתוֹ מִתְקַיֶּמֶת.
הוא היה אומר: כל שִׁמְעִשְׁיוֹ מִרְבִּין מִחֻמָּתוֹ - חֻמָּתוֹ מִתְקַיֶּמֶת. וְכָל שֶׁחֻמָּתוֹ מִרְבָּה מִמְעִשְׁיוֹ - אֵין חֻמָּתוֹ מִתְקַיֶּמֶת

11. מדרש תהילים מזמור קיט

למה היו דומין דואג ואחיתופל? לבית מלא תבן. לאחר ימים פנה בעל הבית וטחו בטיט, אף על פי שטחו בטיט חורין מלאים תבן, נפל הטיט התחיל התבן יוצא מן החורין. כך היו גם אלו: **באו ולמדו כל דקדוקי תורה ולבבם מלא הוללות**. לכך נאמר: סלית כל שוגים מחקיך כי שקר תרמיתם (תהילים קיט/קיה). מהו כי שקר תרמיתם? כשבאו ולמדו את התורה, בשקר וברמיות למדוה.

12. תלמוד בבלי מסכת חגיגה דף טו/ב

א. **ורבי מאיר** היכי גמר תורה מפומיה דאחר? והאמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן מאי דכתיב (מלאכי ב/ז) כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו כי מלאך ה' צבאות הוא? אם דומה הרב למלאך ה' צבאות יבקשו תורה מפיהו ואם לאו אל יבקשו תורה מפיהו.
אמר ריש לקיש: רבי מאיר קרא אשכח ודרש: הט אֶזְנְךָ ושמע דברי חכמים ולבך תשית לדעתי (משלי כב/יז): לדעתם לא נאמר אלא לדעתי.
רב חנינא אמר מהכא: שמעי בת וראי והטי אֶזְנְךָ ושכחי עמך ובית אביך וגו' (תהילים מה/יא). קשו קראי אהדדי! לא קשיא הא בגדול הא בקטן.

ב. כי אתא רב דימי אמר: אמרי במערבא **רבי מאיר אכל תחלא ושדא שיחלא לברא** (רבי מאיר אכל תמר וזרק הגלעין לחוץ).

דרש רבא: מאי דכתיב אל גנת אגוז ירדתי לראות באבי הנחל וגו'? **למה נמשלו תלמידי חכמים? לאגוז** לומר לך מה אגוז זה אף על פי שמלוכלך בטיט ובצואה אין מה שבתוכו נמאס אף תלמיד חכם אף על פי שסרח - אין תורתו נמאסת.

אשכחיה רבה בר שילא לאליהו אמר ליה: מאי קא עביד הקדוש ברוך הוא? אמר ליה קאמר שמעתא מפומיהו דכולהו רבנן ומפומיה דרבי מאיר לא קאמר. אמר ליה אמאי? משום דקא גמר שמעתא מפומיה דאחר. אמר ליה אמאי? **רבי מאיר רמון מצא תוכו אכל קליפתו זרק** אמר ליה השתא קאמר מאיר בני אומר...

ימי עיון בתנ"ך תשפ"א

ד. אחר מאי? זמר יווני לא פסק מפומיה אמרו עליו על אחר בשעה שהיה עומד מבית המדרש הרבה ספרי מינין נושרין מחיקו.

ה. שאל נימוס הגרדי את רבי מאיר: כל עמר דנחית ליורה סליק (האם כל צמר שנכנס לגיגית להצבע עולה לו הצבע)? אמר ליה: כל מאן דהוה נקי אגב אימיה – סליק, כל דלא הוה נקי אגב אימיה – לא סליק (אמר לו: כל מי שהיה נקי אגב אימו – מתחילתו – עולה, ומי שלא היה נקי אגב אמו – אינו עולה כלומר אינו נצבע).

ו. רבי עקיבא עלה בשלום וירד בשלום ועליו הכתוב אומר משכני אחריו נרוצה.

רש"י חגיגה דף טו/ב

אחר מאי – מפני מה בא לידי כך, ולא הגינה תורתו עליו? זמר יווני לא פסק מפיו והיה לו להניח בשביל חורבן הבית, דכתיב בשיר לא ישתו יין (ישעיהו כד):

נושרין מחיקו – קודם שהפקיר עצמו לתרבות רעה, אלמא (הרי ש) טינא הוות בלבבו: